INSEMNĂRI

Ion Slavici

S'a stins la Panciu, în mijlocul naturii şi al poporului cu care se înţelegea aşa de bine şi de fermecător, marele poet al prozei româneşti Ion Slavici.

Se duce încă unul din părinţii scrisului nostru, încă unul din generaţia întemeetoare.

Adeverul Literar, înobilat cu mândria de a fi fost adăpostul sufletesc al ultimilor ani ai acestui neostenit, neîmbătrânit şi neîmpăcat zămislitor de frumuseţe curată şi amicală,—căci aceasta e caracteristica geniului lui Slavici— **Adeverul Literar,** îndoliat cu o durere deosebită, nu-şi poate rosti jalea decât în aceste grabnice cuvinte.

Ne vom face datoria să dăm memoriei lui Slavici, închinarea unui număr special al revistei noastre. Trista veste ne soseşte tocmai în ora când paginele noastre erau încheiate. Sub apăsarea unei emoţiuni pe care n'o simt decât cei ce, ca noi, au avut norocul să fi stat aproape de acest isvor nesecat de farmec şi de cunoştinţă care era Slavici,— n'avem răgazul şi calmul trebuitor ca să ne închinăm cum se cuvine înaintea celui ce sfârşeşte azi o atât de fecundă şi de aspră viaţă.

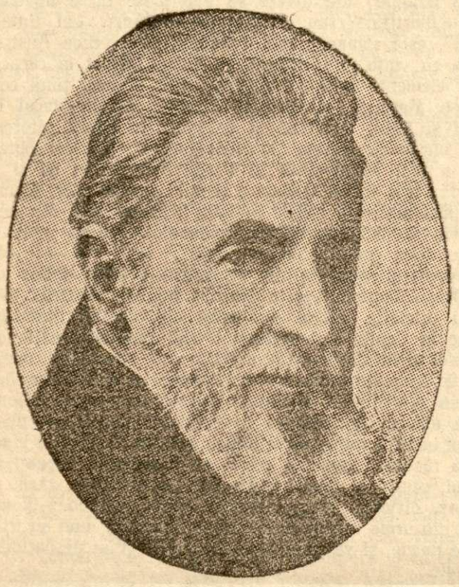

Slavici e mai mult decât un mare scriitor. Slavici e un titlu de capitol în istoria literaturii noastre moderne. Fiu al pământului şi al rassei sale, el a fost scriitorul, maestrul specificului românesc în ce a avut mai profund şi mai inspirator.

Povestitor cu sufletul, cu sensibilitatea, cu înţelepciunea, cu humorul şi cu spiritul parabolic al românului,— Slavici a fost un ţăran genial din categoria lui Creangă fără **capacitatea de izolare** a acestuia. Nimic din ce face caracterul şi calitatea de impresionabilitate a poporului nu lipseşte din frumuseţea operei lui Slavici. Bună, sfătoasă, cumpătată, resemnată şi totuşi eroică în scepticismul ei mucalit, inteligenţa ţăranului român e însăşi temeiul inspiraţiei creatorului lui **Popa Tandă.**

Dar, negreşit, ceeace face valoarea monumentală a cărţilor lui Elavici e limba lui. A fost unul din cei mai buni cunoscători ai limbei româneşti.

El a iubit-o, a plivit-o şi a îngrijit-o cu o pasiune, cu un fanatism religios. Literatura lui Slavici rămâne de-apururi manualul de învăţat limba românească pentru toţi cei cari vor s'o cunoască şi s'o... cinstească.

Anii din urmă ai marelui scriitor au fost prigoniţi de injuria pătimaşe a celor ce nu-i iertau îndărătnicia unei convingeri ce crescuse cu el încă din vremea când hoinărea pe străzile Vienei în tovărăşia bunului său prieten Eminescu.

Dar, el nu ură şi nu se mânia. Statornic în ce ştia şi credea cinstit, el privea—târându-şi piciorul şi bătrâneţea —cu nepăsare frontul anonimilor „neiertători" şi-şi aducea cu sfiala începătorului, nuvela sau articolul cel nou la redacţie.

A fi avut prietenia ultimilor scânteieri ale acestei mari puteri creatoare, e mândria şi buna-amintire a **Adeverului Literar.**

Scriitorii rmâni în străinătate

Interesul pe care-l manifestă oamenii de cultură din Occident faţă de literatura românească e adesea mai mare decât îl putem cunoaşte, căci nu avem un serviciu de propagandă culturală în streinătate, aşa cum îl au alte state vecine.

Orientul — cel european şi cel asiatic — interesează în mod deosebit pe occidentali; aceasta se vădeşte mai ales în producţiile literare şi artistice. Cine a privit vitrinele librăriilor din Apus, a putut vedea destule cărţi cu nume de autori exotici. Nu lipsesc nici autorii bulgari sau jugoslavi; lipsesc însă acei români.

Deaceia înregistrăm cu nedumerire, dar şi cu satisfacţie, activitatea unei scriitoare germane din Hamburg, care s'a consacrat în ultimul timp cercetării etnografice a literaturii româneşti. Doamna Else Holm-Balsen, licenţiată în filologie, îşi pregăteşte doctoratul cu o lucrare intitulată: „Nunta la Români". Cercetând literatura populară română, a ajuns să cunoască şi pe scriitorii moderni. O antologie a prozei româneşti, în limba germană va apare sub îngrijirea d-nei Holm-Balsen. Această antologie va cuprinde câte o schiţă sau nuvelă aleasă din opera prozatorilor români de azi: Sadoveanu, Slavici, Galaction, Agârbiceanu, Rebreanu, D. Anghel, Vlahuţă, Delavrancea ş. a. Nu vor lipsi nici cei tineri.

O astfel de lucrare e binevenită, pentru a oferi o imagină sintetică a prozii româneşti.

In acelaş timp, d-na Holm-Balsen traduce în intregime „Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor" a d-lui Eugen Relgis.

Un-Doi-Trei (1...2...3...)

In numărul trecut am publicat, sub titlul : Un-Doi-Trei, câteva caracterizări de popoare. Caracterizările erau iscălite Streaja Boeru şi ne veniseră prin poştă.

A doua zi s'a prezentat la redacţie d. Alex. Popovici care ne-a spus, că d-sa a publicat încă din Martie 1925, câte-va caracterizări tot după sistemul celor trei poziţii... si că deci d. Streaja Boeru i-a luat ideia.

Am deschis numărul cu pricina al unui cotidian, am pus alături ultimul număr al „Adevărului Literar" şi am făcut următoarele constatări :

D. Popovici îşi întitulează opera cu cifre, pe când d. Boeru cu litere... Primul pune cele trei caracterizări în patru rânduri, iar secundul în trei. Cel dintâi face caracterizările în versuri, iar cel de-al doilea în proză. Şi în sfârşit: caracterizările sânt de-o inegală valoare.

Dăm drept dovadă, bine-înţeles, şi noi tot trei exemple :

Unde-i un doctor, e şi boală;
Unde sunt doi, va fi consult;
Dar unde-s trei — cu siguranţă
Bolnavu-a sucombat de mult.

Un Neamţ, un doctor.
Doi Nemţi, o fabrică.
Trei Nemţi, un războiu.

Cu o femee-i vis feeric;
Cu două, ceartă şi scandal;
Dar unde-s trei, fereasca sfântul!,
E sau Mărcuţa sau spital.

Un Român, un poet.
Doi Români, o înjurătură.
Trei Români, o „lovitură".

Cu un ministru-i somn în lege,
Damă voalată, aprobare;
Cu doi, va fi consfătuire;
Cu trei, o cointeresare.

Un Rus, un sfân...
Doi Ruşi, o beţie.
Trei Ruşi, o revoluţie.

Ca atare, credem că nici nu poate fi discuţie în privinţa superiorităţii.

Rămâne chestia întâietăţii.

Dar mai poate fi pusă la noi această chestie, când sistemu-i cunoscut şi practicat peste graniţă ?

Ar avea drept cine ştie ce Franţuz, Italian, Neamţ (poate sistemul, luat după pasul milităresc, este de origină prusacă....) să ne ceară socoteală, nu însă (chiar delicat) d. Popovici — care a adoptat sistemul, într'adevăr mai repede, dar mai imperfect. Sau poate — cine ştie ? — o simplă coincidenţă la amândoi...

Oscar Wilde şi societatea engleză

In „La Revue Européenne", Carl Sternheim se ocupă de cazul Oscar Wilde din punct de vedere social şi politic.

Oscar Wilde, Irlandez persecutat politiceşte, inferior în calitatea lui de burghez faţă de cel mai vulgar *sir* din Londra, a avut avantajul, graţie naturii sale şi în cursul unei cariere strălucite, să dea curs liber urii înrădăcinate contra a tot ce era englez.

La început, dorul impetuos de independenţă manifestat de Wilde a plăcut acelora care domină în Marea Britanie vulgul proletariatului şi a celorlalte clase muncitoare. Inalta aristocraţie începu să-l sărbătorească, apoi să copieze cu entuziasm pe omul care-şi bătea joc ca şi ea, de materialismul englez şi care începea să se deosebească de toată lumea prin haine, gesturi şi sentimente.

Cât timp Wilde a afişat un dispreţ sgomotos faţă de clasele mijlocii, i s'a îngăduit să strălucească în saloanele aristocratice, alături de numele cele mai vestite ale Angliei.

Dar când, orbit de succes, el ceru pentru sine independenţa complectă pe care o revendica înalta aristocraţie, când chemă prin scrierile sale un public fără privilegii să-l urmeze şi să-l imite, când puse în circulaţie pe piaţa literară dreptul, strict rezervat elitei, de a se bucura deplin de viaţă, atitudinea celor puternici se schimbă dintr'odată şi contra lui Wilde fu ridicată cu violenţă vechea armă engleză: ipocrizia.

I s'a imputat pederastia, pe care până atunci o considera ca o simplă prietenie.

Fu batjocorit şi pus la index. Şi Anglia care de secole este săracă în talente artistice, şi care a avut norocul să aibă unul egalând, în valoare, cele mai mari spirite ale Europei, s'a servit de primul pretext ivit pentru a-l strivi ca pe o insectă.

In bilanţul secolului, aceasta cântăreşte mai mult decât un războiu pierdut.

Căsătoria lui Keynes

John Maynard Keynes, cunoscutul economist, profesor la Cambridge, secretar al lui Royal Economic Journal şi proprietar a 42 de împlinite primăveri; — englezul care, spre deosebire de cei mai mulţi compatrioţi ai săi, are un inexplicabil gust pentru sinceritate, a mai dat încă odată dovadă de cât de drag îi este adevărul:

căsătorindu-se cu Lydia Lapokova, frumoasa dansatoare rusă.

Adevărul este... Lydia Lapokova. Cea mai fermecătoare... realitate pentru un sincer candidat la acea dragoste prelungită care este căsnicia...

Ii adresăm felicitări, din partea cetitorilor români care l-au ştiut totdeauna aprecia în întreprinderi mai dificile decât aceasta.

Israel Zangwill

E unul din cei mai celebri scriitori actuali ai Angliei. Născut în 1864, la Londrra, din părinţi evrei săraci, a crescut cum a putut, singur. A cunoscut mizeriile începuturilor şi, înainte de a răzbi ca literat, a gustat din profesorie şi din jurnalistică.

Opera lui e întinsă şi felurită. Zangwill e de toate: romancier, critic, poet, autor dramatic, observator realist al unor medii puţin studiate şi visător plin de imaginaţie.

Totuş, după cum Kipling e mai mult pictorul Indiei, Zangwill e mai cu seamă zugrăvitorul mahalalei evreeşti, a Ghetto-ului. Acesta e marele titlu al celebrităţii şi al originalităţii lui. In această parte a scrierilor lui, a pus mai ales pătrunzătoarea şi fina lui observaţie, sensibilitatea lui cronică, verva lui poetică şi colorată.

El evoacă lumea aceasta specială, atât de vioaie şi de pitorească, într'o serie de nuvele şi romane, sub titlurile: *Tragediile Ghetto-ului, Comediile Ghetto-ului, Regele calicilor, Drame din Ghetto, Copii din Ghetto,* etc.

In scrierile lui furnică toate tipurile de evrei, — cei de prin Anglia, Germania, Polonia, Rusia, România, Bulgaria, — cei din evul-mediu ca şi cei de azi — din Apus, din Orientul european şi din Palestina. Zangwill ne vorbeşte de aecşti visători ai Ghetto-urilor, umili meseriaşi, negustoraşi, mici slujbaşi, samsari, telali, dar cari citesc şi discută cu pasiune printre sculele lor de lucru, sau printre boarfele celei mai negre calicii.

Aceste gloate necăijte, dar rezistente printr'o viaţă a lor lăuntrică, sufletească, retrăiesc sub pana marelui povestitor, cu tot farmecul şi varietatea lor, vibrând de spiritul ager şi optimist al rasei, şi Zangwill ne face să înţelegem taina dăinuirii milenare a acestui neam- enigmă.

Dar Zangwill e şi un entuziast şi influent fruntaş al luptei politice pentru renaşterea poporului său şi pentru refacerea Palestinei.

O puternică nuvelă a lui apare în numărul din urmă (28) al „Lecturii", sub titlul „Intre două lumi".

Un interview cu bocluc

Eixstă o revistă intitulată „Clipa cinematografică". In numărul 2 al acestei reviste, găsim un interview luat de d. V. Demetrius, d-lui N. A. Reichlin, directorul general al Casei Metro-Goldwyn Pictures.

Interviewul se isprăveşte cu următoarele rânduri :

„In acest moment mă anunţă că în scurta d-sale şedere la Bucureşti d. N. A. Reichlin mai are şi altceva de făcut decât să-mi răspundă la plictisitoarele întrebări ale unui redactor cinematografic".

D. V. Demetrius ne roagă să anunţăm că d-sa nu-i.... „redactor cinematografic" şi că n'a luat nimănui nici un interview. Totul se reduce la o simplă mistificare. Cu ce scop ? Este uşor de înţeles.

După moravurile care se încetăţenesc în presă, ar trebui ca fiecare secretar de redacţie să nu primească manuscrise decât din mâna autorului, prevăzut cu hârtii în regulă—ca la o razzie poliţienească sau la un control militar.... dacă, bine-înţeles însuşi secretarul de redacţie nu-i „ajuns" cu falşul colaborator !....

MARUNTE :

— O nouă revistă în limba franceză apare la Dakor, sub direcţiunea lui Marcel Sableau, cu intenţia de a creia. în Senegal şi în Africa occidentală franceză, o vie mişcare intelectuală. Revista se intitulează „La revue africaine".

— Casa editoare „Renacimiento" din Madrid anunţă publicarea unei lucrări de José Maria de Acosta, intitulată „Critica literară contimporană în Spania şi reprezentanţii săi". Lucrarea va avea la urmă un dicţionar de toţi criticii spanioli şi hispano-americani şi de toţi criticii streini care s'au ocupat de literatura spaniolă. Va purta de asemeni lista tuturor traducerilor care s'au efectuat din literatura spaniolă. José Maria de Acosta roagă pe confraţii streini să-i trimită sub forma de fişe biografico-bibliografice, rezumate din lucrările lor asupra literaturii spaniole. Adresa: Doctor Elquardo, No. 12, Carabanchal Bajo, Madrid.

— Premiul *Nobel* pentru literatură va fi decernat, pentru anul acesta, în Noembrie. Candidaţii cei mai serioşi ar fi norvegienii Sigrid Muset şi Olav Dunn. S'au pronunţat şi numele lui Thomas Hardy şi acel al lui Thomas Mann. Toate şansele le au însă numai scriitorii norvegieni amintiţi mai sus.

— Ultimul număr (390) al revistei „L'Europe Nouvelle" aduce, sub titlul „Ecrivains français du dehors" un articol al lui *Albert Thibaudet,* cunoscutul critic francez, despre noua lucrare literară a lui Panait Istrati: „Présentation des Haïdoucs". Interesant, că Thibaudet nu admite comparaţia lui Istrati cu Maxim Gorki. Arta scriitorului Istrati, inspiraţia lui, mai bine, este orală. Lui Istrati i-a trebuit să înveţe să scrie, nu să citească.

— Romancierul francez *Edmond Jaloux* a fost numit cavaler al legiunii de onoare.

— In ziua de 5 August a fost aşezată pe faţada casei de naştere a lui *Louis Hémon,* o inscripţie comemorativă, concepută astfel:

In această casă s'a născut Louis Hémon
autor al romanului „Maria Chapdelaine".
Această placă a fost aşezată la 5 August
de către admiratorii săi din Canada.

Ceremonia s'a desfăşurat sub auspicile Comitetului canadian. A vorbit din partea soc. oamenilor de litere, d. Charles le Goffic.

— Numărul pe August al revistei „Neue Rundschau" conţine scrisori inedite de Dostoiewski, precedate de un studiu asupra romancierului, de Meier-Grafe; un articol asupra lui Nietsche, poeme de Theodor Dombler şi continuarea studiului lui Bernard Schaw, „Perspectivele creştinismului".

— Societatea teatrelor germane a luat, de curând, o iniţiativă interesantă. Ea a decis să convoace pentru anul viitor un congres internaţional de actori, care se va ţine la Berlin.

— A apărut No. 8 din revista „Roma", cu un articol de d. Ramiro Ortiz şi numeroase traduceri din limba italiană.

— Va apare peste câtva timp, în editura Ancora, un volum de critică literară „Italia modernă" datorit d-lui Ramiro Ortiz.

— „Le roman de Dante" se intitulează noua lucrare a lui François Malbault, pe care o publică „Revue des deux mondes" dela 1 August.

— „Principiile umanitariste" ale d-lui Eugen Relgis sunt traduse până azi în şapte limbi, ceeace arată succesul concepţiei umanitariste.

Curiozităţi

Memoria animalelor

Celebrul îmblânzitor de fiare I. Delmont publică în presa americană mai multe schiţe despre utilizarea fiarelor la cinematograf. El constată că memoria animalelor nu e desvoltată în mod egal.

In majoritatea cazurilor, fiarele dresate îşi execută trucurile mulţumită automatismului lor cerebral. Fiarele de pradă au memoria mai slabă. Câinii şi mai ales elefanţii posedă o memorie uneori minunată. In 1890 un elefant, între alţii, a fost cumpărat pentru America, unde a lucrat în mai multe circuri, varieteuri şi parcuri. El a călătorit prin toată America şi Europa şi şi-a schimbat proprietarii de patru ori. In 1911, adică cu 21 ani mai târziu, acest elefant, împreună cu circul lui Richard din Kapstadt, a ajuns din nou la Colombo, capitala insulei Ceylan. Trecând pe străzile acestui oraş, elefantul, de obiceiu foarte blând şi flegmatic, deodată începu să fugă. Urmărit de câţiva slujbaşi ai circului, el a fugit din oraş şi a parcurs un drum de 30 mile până la târguşorul Negombo, locul lui de naştere. Aci ajunse la chei, unde alţi elefanţi cărau bârne şi traverse. Bătrânii lui tovarăşi l-au recunoscut şi şi-au exprimat bucuria cu tunete de trombe şi cu zarvă generală. Noul venit începu şi el să-i ajute să care traverse, adică să muncească caşi cu 21 ani în urmă. Cu mari greutăţi fu dus înapoi, însă aci se puse în grevă. Când proprietarul vroia să-l forţeze ca să lucreze pentru circ, elefantul devenea iritat şi periculos.

Fostul lui proprietar din Negombo l-a răscumpărat atunci cu un preţ eftin, şi elefantul plin de bucurie se întoarse în patrie pentru totdeauna.

Delmont a mai avut un leu de opt ani, pe care a fost silit să-l vândă, de oarece leul nu s'a împăcat cu ceilalţi lei, deşi era blând şi inteligent. Au trecut şase ani, şi Delmont s'a pomenit în aceiaşi grădină zoologică, căreia îi vânduse leul. Directorul grădinii a exprimat îndoială dacă leul îl va recunoaşte pe Delmont. Amândoi s'au oprit la 100 metri dela cuşca leului, şi Delmont îi strigă numele. Intr'o săritură, fiara ajunse la gratii şi începu să arate toate semnele de bucurie extraordinară. Atunci Delmont intră în cuşcă, şi leul îşi manifestă toată dragostea caşi cu şase ani în urmă.

Excrocherie inconştientă

Cel puţin jumătate din tutunul consumat de fumători, pare a fi absolut nepericulos sănătăţei, fiindcă ei numai înşeală lumea că „fumează"; de fapt însă nu trag în piept. In realitate nu e decât o maimuţărie a adevăraţilor fumători, e o autohipnoză, acest fumat, care scoate pe nas fumul netrecut prin plămâni. Şi totuşi aceştia îşi dau aere de fumători, spun că nu pot trăi fără tutun, etc... In fruntea lor trebue puşi: Bismark, care în 50 de ani a stricat astfel 150.000 ţigări mari de foi, socotind câte 8 — 9 pe zi; şi Edison, care „fumează" astfel până la 20 ţigări foi, plus mai multe ţigări obicinuite pe zi. Argumentaţia acestora ar trebui să spună adevărul: — Am început încă prea de tineri să imităm pe alţii, însă fumul ne producea greaţă, când îl trăgeam în piept. N'am vrut totuşi să părem nefumători şi astfel am consumat tutun în vânt. Nu cumva şi alţi fumători ajung până la o vârstă foarte înaintată fără ca nicotina să le facă rău în secret? Şi tot ei se mai scuză, că fără fumat (Edison) n'ar fi în stare să lucreze atâta!...

Consumaţia tutunului

Recordul fumatului îl deţine Statele-Unite, unde se consumă 628 ţigări, mari şi mici, de foi, anual, pe cap de locuitor; apoi vine Germania, cu 599 ţigări, Belgia 513, Italia 284, Franţa 249, Suedia 184, etc. In afară de aceasta, proporţional, se consumă tutunul şi ţigările confecţionate, caşi la noi, însă o statistică precisă nu se poate face.

O stră-stră-stră-bunică

In Germania Berta Schiller şi-a sărbătorit a 108-a aniversare. Erau prezenţi: 10 fii şi fiice, 75 nepoţi, 156 strănepoţi, 24 stră-strănepoţi şi 9 stră-stră-strănepoţi, în total o posteritate din 274 suflete. O muscă într'o vară produce mult mai mult. De la infuzorii, peşti şi muşte, până la om, coeficientul posterităţii produse se tot micşorează.

Evrei chineji

Rar cine ştie că în „Impărăţia Cerului" (acum e republică, — dar tot a Cerului?) trăesc din timpurile antice şi Evrei. Că Evreii au stat în China şi pe timpul primului templu din Ierusalim, se dovedeşte din cartea profetului Isaia, care vorbeşte despre „Sinesi", popor mare aşezat în Orient. Iar într'un manuscris chinez din sec. VI înainte de Hristos, sunt povestite legende depre Noe, despre potop şi Iosif, caşi despre vinderea acestuia în Egypt de către fraţii lui, etc... Asemenea legende n'au putut fi cuprinse în cărţile chinezeşti, decât prin existenţa unor raporturi directe între Chinezi şi Evrei.

Soarecele dansator

In China şi Japonia sunt şoareci, cari ştiu să danseze. Cum ajunge adult, şoarecele dansator asurzeşte din cauza îmbolnăvirei canalelor urechei şi atunci începe să se învârtească mereu, dansând într'un mod foarte comic, ceeace face deliciul spectatorilor. In Japonia există o clasă întreagă de oameni săraci cari trăesc din vânzarea acestui şoarec.

Bibliografii

I. PELTZ: *Fantoşe vopsite,* Edit. „Ancora", Bucureşti. Preţul 40 lei.

JACK LONDON: *Inainte de Adam* (Roman), Edit. I. Brănişteanu, Bucureşti, Preţul 28 lei.

PIERRE BENOIT: *Fântâna lui Iacob* (Roman), Trad. de Scarlat Froda, Edit. „Renaşterei", Bucureşti, Preţul 50 lei

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ PERIODICE ROMANIA